Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки

KSE Kyiv School of Economics

Бюджетний барометр – квітень 2024

Що вийшло?

1. У квітні надходження до загального фонду держбюджету становили **154,6 млрд грн, що на 30,4% більше, ніж було передбачено в розписі**[1]. Перевиконання відбулося за рахунок досягнення плану за всіма основними податками (вперше з початку року), надходження вдвічі більшого, ніж планували, прибутку НБУ (38,6 млрд грн), а також за рахунок отриманих грантів, які не закладали у план. Загалом до загального і спеціального фонду держбюджету надійшло **203,5 млрд грн.**

Що не вийшло?

1. У квітні касові видатки загального фонду державного бюджету становили 92,7% від розпису звітного періоду – 253,4 млрд грн при плановому обсязі 273,3 млрд грн.

Що далі?

1. Згідно з ухваленим Конгресом США законом, на підтримку України США виділять 61 млрд дол. США. Із них 7,8 млрд дол. США у формі кредитів, що будуть спрямовані на бюджетну підтримку України.
2. На виконання домовленостей з міжнародними партнерами цього року Уряд відновить середньострокове бюджетне планування після дворічної перерви. У травні очікується подання на розгляд Кабінету Міністрів України Бюджетної декларації на 2025-2027 роки.

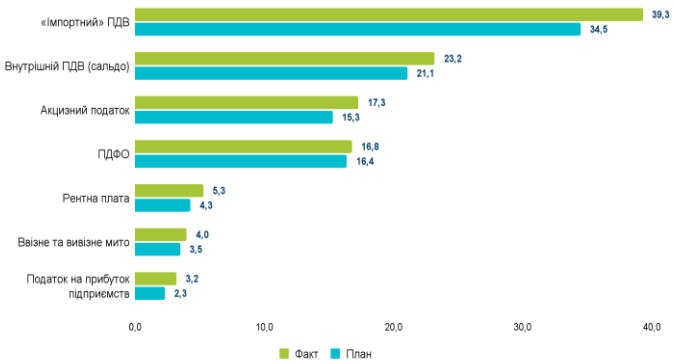
Ключові ризики:

- Недостатня ритмічність бюджетної підтримки від партнерів, зокрема через невчасне та/або неповне виконання зобов'язань Урядом. Обсяг коштів, які очікувано мають надійти до держбюджету для фінансування необоронних видатків, залежить від виконання Кабміном та Парламентом низки умов, серед яких проведення реформ та оновлення законодавства щодо окремих галузей економіки. Невиконання цих умов, найімовірніше, означатиме меншу бюджетну підтримку від міжнародних партнерів, що суттєво вплине на макрофінансову стабільність уже цього року *(середній ризик).*
- Суттєве зростання потреби у додаткових видатках на сектор безпеки та оборони. Наразі в бюджеті заплановані оборонні видатки в обсязі меншому, ніж фактично профінансовано минулого року. За збереження поточної інтенсивності бойових дій, а також в умовах посилення мобілізації, найімовірніше, виникне потреба внести зміни до держбюджету для підвищення оборонних видатків *(середній ризик).*
- Зменшення обсягів податкових надходжень через нижчу ділову активність, пов'язану з відключеннями електроенергії та через подальше погіршення ситуації на ринку праці (зокрема у зв'язку з посиленням мобілізації). Відновлення ворогом активних обстрілів енергетичної інфраструктури призведе до відключення електроенергії для бізнесу, що разом із дефіцитом робочої сили (в т.ч. через мобілізацію) може зменшити ділову активність бізнесу (*середній ризик*).

Деталі:

(1) У квітні надходження податків, зборів та обов'язкових платежів до загального фонду державного бюджету становили 154,6 млрд грн. Дохідну частину бюджету було перевиконано на 30,4% за рахунок грантів, перевиконання податкових надходжень, а також більшого прибутку перерахованого НБУ. При цьому за основними податковими надходженнями планували зібрати 97,4 млрд грн (за загальним фондом), а фактично надійшло на 11,7 млрд грн більше (+12%) (рис. 1). Надходження за основними податками у квітні 2024 були більшими, ніж у квітні минулого року. План доходів квітня Державній податковій службі вдалося перевиконати на 12,6%, а Митній – на 8,4%. Ймовірно, завдяки зростанню імпорту та розблокуванню українсько-польського кордону наприкінці квітня, минулого місяця надійшло 49,1 млрд грн митних платежів при планових 42,8 млрд грн.

Рис. 1. Надходження за основними податками до загального фонду державного бюджету у квітні 2024 року, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Сукупні надходження до загального фонду державного бюджету від податку на прибуток підприємств у березні становили 3,2 млрд грн, що на 39,1% більше запланованого (у квітні 2023 року надходження від цього податку становили 2,3 млрд грн). Основним фактором, ймовірно, залишається зміна ставки оподаткування для банків: минулого року її підвищено до 25%.

Надходження від ПДФО у квітні 2024 року становили 16,8 млрд грн, що дещо вище за надходження минулого місяця (на 0,8 млрд грн) і на 2,4% вище від запланованого показника. Це може бути пов'язано зі зростанням зарплат (за результатами дослідження ЄБА, 72% роботодавців мали плани підвищення рівня заробітних плат у 2024 році), а також завершенням кампанії декларування доходів громадян і контрольованих українцями іноземних компаній.

Чисті доходи від внутрішнього ПДВ у квітні становили 23,2 млрд грн – на 10% більше плану (за аналогічний період минулого року – 16,6 млрд грн), що, імовірно, зумовлено зростанням споживання.

Акциз у доходах загального фонду становив 17,3 млрд грн (у квітні минулого року – 9,9 млрд грн, оскільки тоді до загального фонду не надходив акциз із пального), що на 13,1% більше запланованого. Перевищення плану може

[1] Усі планові показники у бюджетному барометрі враховано згідно з розписом Держбюджету-2024 станом на 1 травня 2024 року

бути пов'язано із вищими обсягами як виробництва, так і імпорту тютюнової, лікеро-горілчаної та виноробної продукції, а також пального. Крім того, рівень нелегальної торгівлі тютюновими виробами у І кварталі 2024 року знизився з 25% до 19,1%.

У квітні до бюджету надійшло 4 млрд грн ввізного та вивізного мита (у квітні 2023 року – 2,2 млрд грн), що на 14,3% вище від плану на місяць.

Від рентної плати за користування надрами надійшло 5,3 млрд грн, що на 23,3% більше від плану. Перевиконання плану, незважаючи на продовження зниження фактичної ціни реалізації природного газу (з 14,4 тис. грн за 1 тис. $м^3$ у листопаді 2023 року до 11,6 тис. грн у березні 2024 року), може бути пов'язане зі збільшенням видобутку Укргазвидобування у І кварталі 2024 року на 12% порівняно з І кварталом 2023 року.

(2) У квітні до державного бюджету надійшло 4,6 млрд грн (118,2 млн дол) грантової допомоги від Японії. Кошти надійшли через проєкти Світового банку «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL Ukraine) та «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей» (HOPE).

(3) У квітні касові видатки загального фонду державного бюджету становили 253,4 млрд грн або 92,7% від розпису звітного періоду (плановий обсяг – 273,3 млрд грн, що відповідає середньорічним показникам). Для порівняння: у квітні 2023 року було профінансовано видатки в обсязі 229,3 млрд грн.

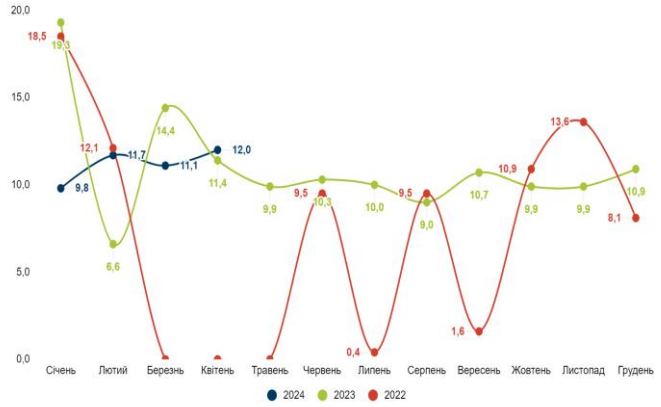
(4) У квітні дефіцит загального фонду державного бюджету планувався в розмірі **153,9 млрд грн**. Фактичну суму дефіциту загального фонду державного бюджету Міністерство фінансів у оперативній інформації не оприлюднило. За нашими приблизними оцінками (припускаємо, що у квітні були надані та повернуті усі передбачені планом суми кредитів із загального фонду державного бюджету, а це 0,7 млрд грн та 1,7 млрд грн відповідно), його розмір може становити **100,1 млрд грн,** що в **1,5** рази менше планового показника**.**

(5) У квітні до державного бюджету України надійшло 63,5 млрд грн (1,6 млрд дол. США) позик. Зокрема другий транш перехідного фінансування від ЄС за програмою Ukraine Facility в розмірі 63,5 млрд грн (1,5 млрд євро).

(6) Окрім зовнішнього фінансування, у квітні Мінфін залучив **27,0 млрд грн** від розміщення ОВДП, з яких **6,4 млрд грн або 22,5%** – від бенчмарк облігацій, а **1,8 млрд грн (42,3 млн євро)** – від облігацій номінованих в іноземній валюті (**6,4%** від обсягу всіх залучених коштів від ОВДП у квітні). За інформацією Міністерства фінансів, коштів, залучених за перші чотири місяці 2024 року в результаті розміщення ОВДП, вистачило для здійснення платежів з погашення та обслуговування ОВДП (залучено - 143,3 млрд грн, тоді як на погашення та обслуговування сукупно витрачено 130,3 млрд грн). Загалом роловер вкладень в ОВДП (співвідношення номіналу проданих на аукціонах та погашених відповідно до умов їхнього випуску цінних паперів) за січень-квітень 2024 року, за даними НБУ, становив 162%.

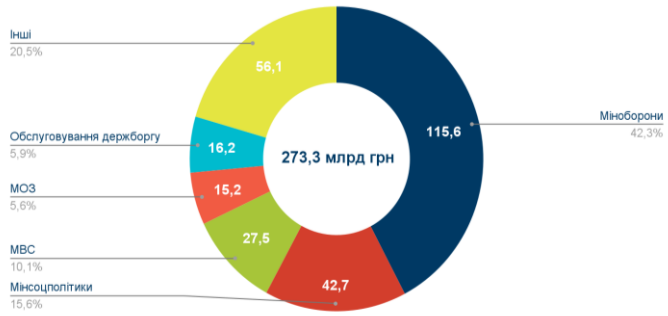
(7) У квітні на погашення та обслуговування боргу витрачено **52,0 млрд грн, з яких левова частка (71,3%) - на погашення і обслуговування зовнішнього боргу (37,1 млрд грн)**. Загалом у квітні із зовнішніх та внутрішніх джерел надійшло на **38,5 млрд грн** більше позикових коштів, ніж витрачено на погашення та обслуговування державного боргу.

Рис. 2. Бюджетне відшкодування ПДВ у 2022–2024 роках, млрд грн

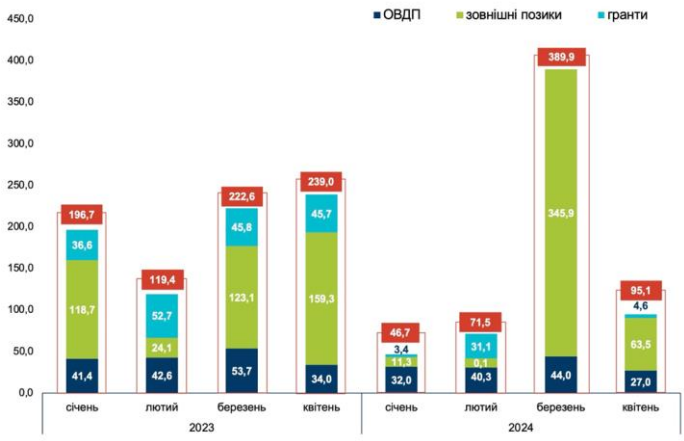
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 3. Плановий розподіл видатків держбюджету у квітні 2024 року, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 4. Фінансування бюджету у січні-квітні 2023-2024 років, млрд грн

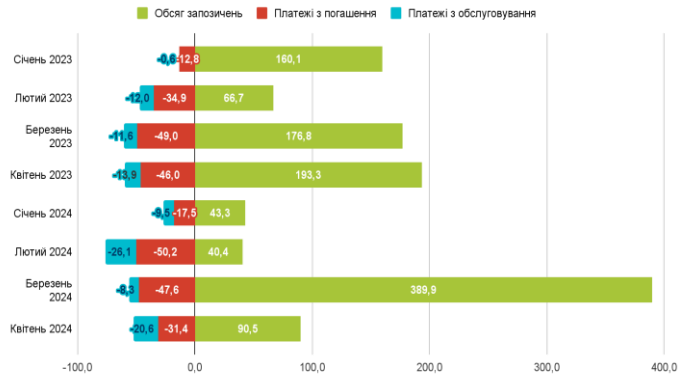

Джерело: Міністерство фінансів України

(8) У квітні 2024 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 35,5 млрд грн. Основні доходи загального фонду місцевих бюджетів у березні становили: 19,8 млрд грн ПДФО, 7,6 млрд грн єдиного податку, 2 млрд грн акцизного податку.

У повному обсязі були профінансовані базова і додаткова дотації. Освітня субвенція була перерахована в обсязі 99,7% від плану.

Рис. 5. Обсяг запозичень, погашення та обслуговування державного боргу України у січні-квітні 2023-2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

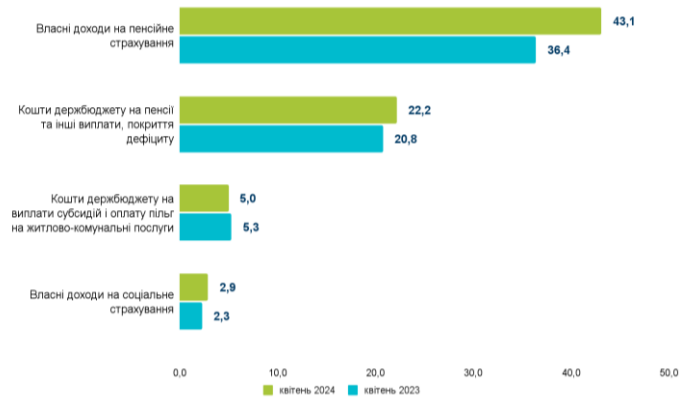
(9) Сукупні надходження від **ЄСВ** у квітні 2024 року становили **40,1 млрд грн**, що на 2,2 млрд грн або 5,8% більше, ніж у квітні 2023 року (рис. 9). Збільшення надходжень від ЄСВ пов'язане зі зростанням розмірів заробітних плат (у тому числі через підвищення мінімальної заробітної плати з 1 квітня 2024 року до 8000 грн).

(10) Доходи **Пенсійного фонду** у квітні 2024 року збільшилися на 8,4 млрд грн або на 13% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і досягли **73,2 млрд грн** (рис. 6). Зростання доходів відбулося за рахунок збільшення власних надходжень ПФУ на 26,4% порівняно з відповідним періодом минулого року, що стало наслідком зростання доходів від ЄСВ, розподіленого до ПФУ на фінансування пенсій та виплат із соціального страхування.

Загальні видатки ПФУ становили **68,8 млрд грн**, що більше минулорічних на 6,7 млрд грн або 10,8% (рис. 7). Це пов'язано зі збільшенням видатків на пенсійні виплати через проведені в березні цього року індексацію та перерахунок пенсій.

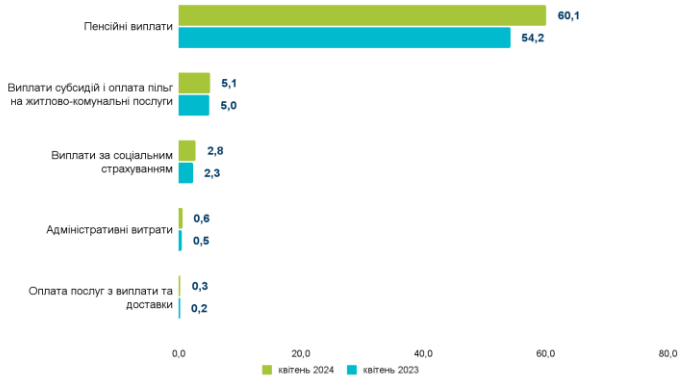
З 1 квітня 2024 року, згідно з Постановою №185, пенсії автоматично перерахують для 654 тис. пенсіонерів, які після призначення або попереднього перерахунку пенсії продовжували працювати. Перерахунок відбувається, якщо на 1 березня 2024 року пенсіонер має 24 місяці страхового стажу або минуло два роки з моменту призначення пенсії. Пенсії перерахують після отримання відомостей про сплату ЄСВ за І квартал 2024 року (орієнтовно у червні).

Рис. 6. Структура доходів Пенсійного фонду України у квітні 2023-2024 років, млрд грн

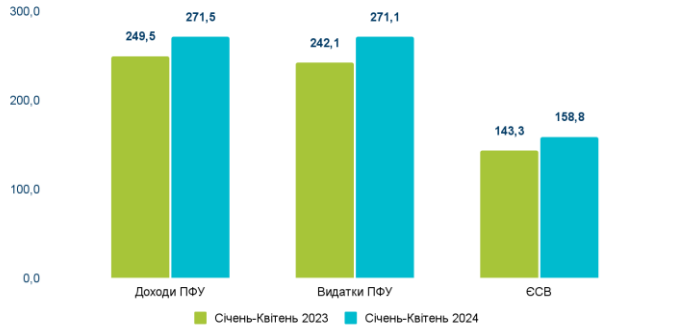
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 7. Структура видатків Пенсійного фонду України у квітні 2023-2024 років, млрд грн

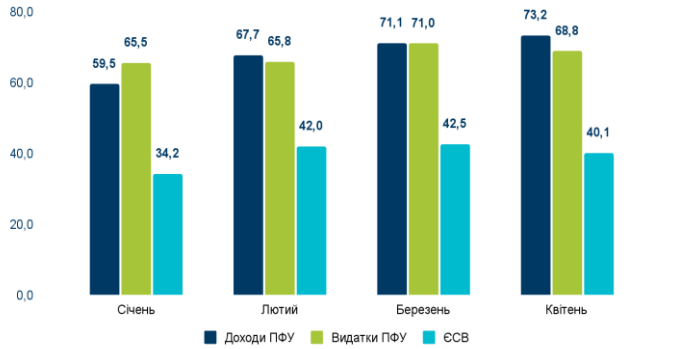
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 8. Доходи та видатки Пенсійного фонду, сукупні надходження від ЄСВ за січень–квітень 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Рис. 9. Помісячна динаміка доходів та видатків Пенсійного фонду, сукупних надходжень від ЄСВ у січні-квітні 2024 року, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Таблиця 1. План та факт виконання державного бюджету (за загальним фондом) у січні-квітні 2024 року, млрд грн

Показник	Січень		Лютий		Березень		Квітень		Разом	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Доходи, в т.ч.	***92,4***	***116,0***	***140,9***	***188,6***	***149,8***	***164,3***	***118,6***	***154,6***	***501,7***	***623,5***
ПДФО	*13,3*	*13,0*	14,8	15,9	15,3	16	16,4	16,8	43,4	61,7
Податок на прибуток	2,3	2,0	9,4	34,7	46,6	60,1	2,3	3,2	58,3	100,0
Рентна плата за користування надрами	3,9	3,5	5,0	3,7	3,9	2,2	4,3	5,3	12,8	14,7
Акцизний податок	9,7	12,2	11,8	12,6	14	14,5	15,3	17,3	35,5	56,6
«Внутрішній» ПДВ (сальдо)	27,2	35,1	17,7	15,3	21,8	18,5	21,1	23,2	66,7	92,1
«Імпортний» ПДВ	29,7	37,0	35,3	32,0	40,5	40,1	34,5	39,3	105,5	148,4
Ввізне і вивізне мито	3,1	4,6	3,7	3,3	4,1	4,3	3,5	4,0	10,9	16,2
Видатки	***223,1***	***145,9***	***298,8***	***274,5***	***265,5***	***268,4***	***273,3***	***253,4***	***787,4***	***942,2***
Дефіцит (-) / профіцит (+)*	***-130,4***	***-33,3***	***-156,8***	***-85,6***	***-116,1***	***-103,8***	***-153,9***	***-100,1****	***-557,2***	***-322,8***
Джерела фінансування дефіциту										
Чисті запозичення	106,5	25,8	126,9	-9,8	129,5	342,3	60,0	59,1	422,9	417,4
Запозичення	*125,0*	*43,3*	*179,8*	*40,4*	*183,2*	*389,9*	96,3	90,5	584,3	564,1
Погашення	*-18,5*	*-17,5*	*-52,9*	*-50,2*	*-53,7*	*-47,6*	-36,3	-31,4	-161,4	-146,7

* розмір дефіциту не дорівнює арифметичній різниці між доходами та видатками, оскільки на розмір дефіциту додатково впливає обсяг надання кредитів з державного бюджету, та їх повернення
**розрахунок Центру

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 2. Основні показники фінансування державного бюджету, млрд грн

Показники	Січень	Лютий	Березень	Квітень
Всього надійшло млрд грн, у тому числі:	43,3	40,4	389,9	90,5
у % до плану (за весь період)	*34,6*	*25,8*	*212,8*	*94,0*
Від розміщення ОВДП, млрд грн, у тому числі:	32,0	40,3	44,0	27,0
у гривнях, млрд грн	*12,7*	*20,6*	*33,0*	*25,2*
у іноземній валюті у перерахунку в млрд грн (млн дол. США+млн Євро)	*19,3 ($250+€235)*	*19,7 ($218,4+€274,8)*	*11,0 ($281,1)*	*1,8 (€42,3)*
Із зовнішніх джерел, млрд грн	11,3	0,1	345,9	63,5
Платежі з погашення державного боргу, млрд грн	17,5	50,2	47,6	31,4
у % до плану за весь період	*94,6*	*94,9*	*88,6*	*86,5*
Платежі з обслуговування, млрд грн	9,5	26,1	8,3	20,6
у % до плану за весь період	*90,5*	*97,8*	*66,9*	*127,2*

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 3. Зовнішні джерела залучення фінансових ресурсів* за січень-квітень 2024 року

Джерела	Обсяг, млрд грн (млн дол. США, млн євро, млн кан. дол.)
Позика ЄС в рамках реалізації механізму перехідного фінансування (Bridge Financing)	₴253,5 (€6000)
Позика МБРР на підтримку політики розвитку та відновлення	₴54,8 ($1400)
Кошти від Уряду Канади	₴57,6 (CAD$2000)
Позика МБРР у межах фінансування проекту «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності» (INSPIRE)»	₴11,3 ($297,0)
Позика МБРР у рамках проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя»	₴0,1 (€3,0)
Надходження коштів від МВФ	₴34,6 ($880)
Позика МБРР в рамках фінансування «Екстреного проекту надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)»	₴8,9 ($229,4)

*за винятком грантів

Джерело: Міністерство фінансів України

* * *

Автори:
Юлія Маркуц, Ліна Задорожня, Тарас Маршалок, Інна Студеннікова, Дмитро Андрієнко, Тетяна Лутай
Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки